EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 25. 1. 2018
COM(2018) 40 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE A EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU

o vykonávaní odporúčania Komisie z 11. júna 2013 o spoločných zásadách pre mechanizmy kolektívneho uplatňovania nárokov na prikázanie zdržania sa určitého konania a na náhradu škody v členských štátoch v súvislosti s porušením práv vyplývajúcich z práva Únie (2013/396/EÚ)

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE A EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU

o vykonávaní odporúčania Komisie z 11. júna 2013 o spoločných zásadách pre mechanizmy kolektívneho uplatňovania nárokov na prikázanie zdržania sa určitého konania a na náhradu škody v členských štátoch v súvislosti s porušením práv vyplývajúcich z práva Únie (2013/396/EÚ)

1. ÚVOD

Komisia sa otázkam kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu venuje už takmer 20 rokov, spočiatku najmä v súvislosti s politikou v oblasti ochrany spotrebiteľa a hospodárskej súťaže[1]. Na základe širšieho horizontálneho prístupu prijala Komisia 11. júna 2013 odporúčanie o spoločných zásadách pre mechanizmy kolektívneho uplatňovania nárokov na prikázanie zdržania sa určitého konania a na náhradu škody v členských štátoch v súvislosti s porušením práv vyplývajúcich z práva Únie (ďalej len „odporúčanie“)[2]. Odporúčaním sa stanovili zásady, ktoré by sa mali uplatňovať v súvislosti s porušením práv vyplývajúcich z práva Únie vo všetkých oblastiach politiky a v súvislosti s uplatňovaním nárokov na prikázanie zdržania sa určitého konania, ako aj na náhradu škody. Z odporúčania vyplýva, že všetky členské štáty by mali mať na vnútroštátnej úrovni zavedené systémy kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu, ktoré by sa v rámci celej Únie riadili tými istými základnými zásadami, a to pri zohľadnení právnych tradícií členských štátov a zavedení právnych záruk proti možnému zneužitiu. Zároveň je vzhľadom na riziká spojené s kolektívnymi súdnymi spormi cieľom zásad stanovených v odporúčaní aj dosiahnutie primeranej rovnováhy medzi cieľom zabezpečiť dostatočný prístup k spravodlivosti a potrebou zabrániť zneužitiam prostredníctvom primeraných záruk.

Komisia sa zaviazala, že štyri roky po uverejnení odporúčania vypracuje posúdenie jeho praktického vykonávania. Tým posúdením je táto správa, ktorá je zameraná na vývoj právnych predpisov členských štátov od prijatia odporúčania. Ďalej sa v nej preskúmava, či tento vývoj viedol k rozsiahlejšiemu a jednotnejšiemu uplatňovaniu jednotlivých zásad stanovených v odporúčaní (oddiel 2). Tým sa v správe preskúmavajú aj praktické skúsenosti získané v súvislosti s pravidlami kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu na vnútroštátnej úrovni alebo to, ako účinne sa prípady hromadnej škody riešia pri neexistencii takýchto pravidiel. Na základe týchto skutočností sa správou analyzuje, do akej miery sa vykonávaním odporúčania prispelo k dosiahnutiu jeho hlavných cieľov, ktorými sú uľahčenie prístupu k spravodlivosti a zabránenie zneužívaniu súdnych sporov. Správa nakoniec zahŕňa záverečné poznámky o tom, či sú na úrovni Európskej únie potrebné ďalšie opatrenia v oblasti kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu (oddiel 3). V tejto súvislosti sa v rámci správy berie do úvahy hlavný záväzný nástroj Únie týkajúci sa kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu, smernica

[1] Prijatie smernice Európskeho parlamentu a Rady 98/27/ES o súdnych príkazoch na ochranu spotrebiteľských záujmov; Zelená kniha o žalobách pre porušenie antitrustových pravidiel [COM (2005) 672]; Biela kniha o žalobách pre porušenie antitrustových pravidiel [COM(2008) 165]; Zelená kniha o kolektívnom uplatňovaní nárokov spotrebiteľov na nápravu [COM(2008) 794].

[2] Ú. v. EÚ L 201, 26.7.2013, s. 60 – 65.

o súdnych príkazoch[3], v ktorej sa vyžaduje, aby bol postup na vydanie súdneho príkazu na ochranu kolektívnych spotrebiteľských záujmov dostupný vo všetkých členských štátoch, ako aj kontrola vhodnosti právnych predpisov EÚ v oblasti ochrany spotrebiteľa a marketingu vykonaná Komisiou v roku 2017[4], v rámci ktorej sa zhodnotila smernica o súdnych príkazoch.

Posúdenie sa vykonáva v súvislosti s tým, že štyri roky po prijatí odporúčania sa riziká porušení právnych predpisov na cezhraničnej úrovni alebo dokonca na úrovni EÚ postihujúcich veľké množstvá fyzických alebo právnických osôb ďalej zvýšili, a to najmä, ale nie výlučne, v dôsledku väčšieho využívania internetu a nakupovania on-line. Problémy pri riešení cezhraničných udalostí hromadnej škody ilustruje prípad emisií z automobilov, keď mnohí spotrebitelia v celej EÚ boli poškodení predajom automobilov so zavádzajúcimi informáciami o úrovni emisií. Týmito problémami sa najvýstižnejšie odhaľujú nerovnosti a rozdiely v EÚ, ktoré vedú k situácii, keď v niekoľkých členských štátoch dokázali dotknuté osoby alebo subjekty uplatniť svoje nároky, zatiaľ čo vo väčšine členských štátoch mali k dispozícii len nedostatočné nástroje alebo boli dokonca bezmocní.

Vnútroštátne mechanizmy kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu sa využívajú v tých členských štátoch, kde sú k dispozícii. Zdá sa, že v členských štátoch, kde formálne neexistujú, sa prejavuje zvyšujúca tendencia, že sa žalobcovia kolektívne nároky na nápravu snažia uplatniť použitím iných právnych nástrojov, napríklad prostredníctvom zlúčenia vecí alebo postúpenia nárokov. To môže viesť k otázkam týkajúcim sa účinného zabraňovania zneužívaniu súdnych sporov, keďže záruky proti zneužívaniu, ktoré sa spravidla uplatňujú v kolektívnom konaní, napr. pokiaľ ide o aktívnu legitimáciu alebo podielovú odmenu, sa pri takýchto alternatívnych cestách nemusia uplatňovať.

Správa vychádza najmä z týchto zdrojov informácií:

– informácie poskytnuté členskými štátmi na základe dotazníka Komisie,

– podporná štúdia k posúdeniu vykonávania odporúčania týkajúca sa všetkých členských štátov[5],

– výzva na predloženie dôkazov, na ktorú dostala Komisia 61 odpovedí,

– podporná štúdia ku kontrole vhodnosti právnych predpisov EÚ v oblasti ochrany spotrebiteľa a marketingu[6].

2. UPLATŇOVANIE ZÁSAD VYTÝČENÝCH V ODPORÚČANÍ

Legislatívne činnosti vyplývajúce z odporúčania zostali v členských štátoch na pomerne obmedzenej úrovni. Sedem členských štátoch po jeho prijatí uskutočnilo reformy svojich právnych predpisov v oblasti kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu a – ako je uvedené v podrobnom posúdení obsiahnutom v tejto správe – tieto reformy neboli vždy v súlade so zásadami odporúčania. BE a LT zaviedli kolektívne uplatňovanie nárokov na náhradu škody do

[3] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/22/ES z 23. apríla 2009 o súdnych príkazoch na ochranu spotrebiteľských záujmov (Ú. v. EÚ L 110/30 z 1.5.2009), ktorou sa kodifikuje smernica 98/27/ES.

[4] Správa Komisie o kontrole vhodnosti právnych predpisov EÚ v oblasti ochrany spotrebiteľa a marketingu, Brusel, 23.5.2017, SWD(2017) 209 final, dostupná na adrese http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=59332.

[5] Štúdia bude čoskoro uverejnená na adrese http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm

[6] Dostupná na adrese http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=59332

svojich právnych systémov po prvýkrát. FR a UK vykonali vo svojich právnych predpisoch významné zmeny s cieľom vylepšiť alebo nahradiť niektoré mechanizmy, ktoré sa uplatňovali predtým, ale nepovažovali sa za dostatočne účinné. Na návrhoch nových právnych predpisov sa pracuje v NL a SI a aktívna diskusia o možných budúcich právnych predpisoch prebieha v DE. Je potrebné poznamenať, že väčšina projektov, ktoré viedli k prijatiu nových právnych predpisov alebo sa ešte len pripravujú, sa obmedzuje na otázky ochrany spotrebiteľa. Niektoré z nich okrem toho do značnej miery umožňujú použitie zásady „uplatnenia výnimky“ (ďalej len zásada „*opt-out*“)[7]. V dôsledku tohto obmedzeného rozsahu opatrení prijatých v nadväznosti na odporúčanie deväť členských štátov stále nemá zavedený mechanizmus kolektívneho uplatňovania nárokov na náhradu škody.

2.1. Horizontálne otázky

2.1.1 Dostupnosť kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu

V odporúčaní sa zdôrazňuje, že všetky členské štáty by mali mať na vnútroštátnej úrovni zavedené mechanizmy kolektívneho uplatňovania nárokov na prikázanie zdržania sa určitého konania aj na náhradu škody dostupné vo všetkých prípadoch, keď v dôsledku porušovania práv vyplývajúcich z práva Únie dochádza alebo došlo k poškodeniu viac ako jednej osoby[8].

Kolektívne uplatňovanie nárokov na nápravu v podobe súdneho príkazu na zdržanie sa určitého konania existuje vo všetkých členských štátoch vo vzťahu k spotrebiteľským veciam, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti smernice o súdnych príkazoch[9]. V niektorých členských štátoch sú kolektívne súdne príkazy k dispozícii horizontálne (BG, DK, LT, NL, SE) alebo v iných osobitných oblastiach, najmä v oblasti hospodárskej súťaže (HU, LU, ES), životného prostredia (FR, HU, PT, SI, ES), zamestnanosti (HU, ES) alebo boja proti diskriminácii (HR, FR, ES).

Kolektívne uplatňovanie nárokov na náhradu škody je dostupné v 19 členských štátoch (AT, BE, BG, DE, DK, FI, FR, EL, HU, IT, LT, MT, NL, PL, PT, RO, ES, SE, UK), ale vo viac ako polovici z nich sa obmedzuje na konkrétne sektory, najmä na nároky spotrebiteľov[10]. Ďalšími sektormi, v ktorých je uplatňovanie nárokov na náhradu škody bežne dostupné, sú hospodárska súťaž, finančné služby, zamestnávanie, životné prostredie alebo antidiskriminácia. Rozdiely v rozsahu pôsobnosti medzi členskými štátmi, ktoré uplatňujú sektorový prístup, sú výrazné: napríklad v Belgicku možno kolektívne uplatňovať len nároky spotrebiteľov, zatiaľ čo vo Francúzsku je to možné vo vzťahu k nárokom v oblasti ochrany spotrebiteľa, hospodárskej

---

7 Pozri bod 2.3.1 tejto správy.

8 Odsek 2 odporúčania Komisie z 11. júna 2013 o spoločných zásadách pre mechanizmy kolektívneho uplatňovania nárokov na prikázanie zdržania sa určitého konania a na náhradu škody v členských štátoch v súvislosti s porušením práv vyplývajúcich z práva Únie (2013/396/EÚ), (Ú. v. EÚ L 201 s. 60 z 26.7.2013)

9 Do rozsahu pôsobnosti smernice o súdnych príkazoch patria porušenia právnych predpisov EÚ v oblasti ochrany spotrebiteľa vymenované v jej prílohe I.

10 S výnimkou DE, kde sa jediný osobitný mechanizmus kolektívneho uplatňovania nárokov na náhradu škody nevzťahuje na spotrebiteľov, ale len na nároky investorov.

súťaže, zdravotnej starostlivosti, diskriminácie a životného prostredia. Len 6 členských štátov (BG, DK, LT, NL, PT a UK) uplatnilo v svojich právnych predpisoch horizontálny prístup umožňujúci kolektívne uplatňovanie nárokov na náhradu škody vo všetkých oblastiach[11]. V dvoch z nich (BG, UK) existujú horizontálne mechanizmy súbežne s osobitnými postupmi pre konkrétne sektory, ktoré sa v praxi používajú častejšie. V jednom členskom štáte (AT) napriek neexistencii právnych predpisov o uplatňovaní nárokov na náhradu škody kolektívne žaloby prebiehajú na základe postúpenia nárokov alebo zlúčenia vecí. Právne nástroje sú dostupné aj v iných členských štátoch, ale z výsledkov verejnej konzultácie vyplýva, že v praxi sa uplatňujú v kolektívnych veciach len v DE a NL. Po prijatí odporúčania sa nové právne predpisy v oblasti kolektívneho uplatňovania nárokov na náhradu škody prijali v štyroch členských štátoch: v dvoch z nich (BE, LT) po prvýkrát, kým v druhých dvoch (FR, UK) došlo k významným legislatívnym zmenám. V SI a NL boli predložené nové návrhy zákonov, ale zatiaľ sa neprijali. Okrem BE, kde sa právne predpisy týkajú len práv spotrebiteľov, majú tieto iniciatívy široký rozsah pôsobnosti. Zo všetkých týchto zistení vyplýva, že napriek odporúčaniu niektoré členské štáty nezaviedli do svojho vnútroštátneho systému mechanizmy kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu. To znamená, že medzi členskými štátmi pretrvávajú veľké rozdiely z hľadiska dostupnosti a povahy mechanizmov kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu.

Z odpovedí na výzvu na predloženie dôkazov vyplýva, že sa kolektívne uplatňovanie nárokov na nápravu v prípade, že je dostupné, používa najmä v oblasti ochrany spotrebiteľa a súvisiacich oblastiach, ako sú práva cestujúcich alebo finančné služby. Ďalšou oblasťou, kde bolo zaznamenaných niekoľko prípadov, je právo hospodárskej súťaže, najmä pokiaľ ide o prípady, keď si osoby údajne poškodené kartelmi nárokujú náhradu škody po rozhodnutí o porušení právnych predpisov orgánom na ochranu hospodárskej súťaže (nadväzné žaloby). Dôvodom pomerne zriedkavého využívania kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu v iných oblastiach nie je len to, že v mnohých členských štátoch je uplatňovanie nárokov na náhradu škody alebo dokonca na súdny príkaz na zdržanie sa určitého konania dostupné len pre spotrebiteľov alebo v rámci práva hospodárskej súťaže; zdá sa, že to súvisí aj s inými faktormi, ako je zložitosť a dĺžka konaní alebo obmedzujúce pravidlá prípustnosti, čo často súvisí s aktívnou legitimáciou. V AT, CZ, DE, LU a IE sa zároveň zaznamenalo niekoľko situácií, väčšinou v spotrebiteľských veciach, keď sa v dôsledku neexistencie systémov uplatňovania nárokov na náhradu škody v rámci vnútroštátnych právnych predpisov nepodala žiadna žaloba.

2.1.2 Aktívna legitimácia pri žalobe v zastúpení

V odporúčaní sa vyzýva na určenie subjektov, ktoré majú aktívnu legitimáciu na podanie žaloby v zastúpení v prípade, keď strany priamo dotknuté porušením právnych predpisov zastupuje organizácia, ktorá samotná má v konaní postavenie žalobcu. V odporúčaní sa stanovujú osobitné minimálne kritériá na takéto určenie: neziskový charakter subjektu, priamy súvis medzi jeho cieľmi a porušenými právami a dostatočná spôsobilosť na zastupovanie viacerých žalobcov v ich najlepšom záujme. V odporúčaní sa počíta s možnosťami všeobecného určenia, ktorými vzniká

[11] V NL je však kolektívne uplatňovanie nárokov na náhradu škody v súčasnosti možné len v podobe určovacích rozsudkov alebo prostredníctvom osobitných právnych nástrojov vytvorených na výber pohľadávok.

všeobecné právo subjektu konať, alebo *ad hoc* poverenia len na účely konkrétnej veci, ale takisto sa v ňom ako alternatíva uvádza oprávnenie orgánov verejnej moci[12].

Pravidlá týkajúce sa aktívnej legitimácie na podávanie žalôb v zastúpení sú procesnými zárukami, z ktorých majú pri kolektívnych žalobách prospech žalobcovia aj žalovaní. Normy zabezpečujúce odbornosť subjektov zastupujúcich určité záujmy a ich spôsobilosť riešiť zložité prípady zabezpečujú žalobcovi vysokokvalitné služby a takisto chránia žalovaného pred neopodstatnenou žalobou.

Kolektívne uplatňovanie nárokov na nápravu v podobe žaloby v zastúpení existuje skoro vo všetkých členských štátoch a prevláda v súdnych príkazoch v oblasti životného prostredia a ochrany spotrebiteľa, pričom jej dostupnosť v druhej uvedenej oblasti sa vyžaduje na základe smernice o súdnych príkazoch[13]. Kolektívne žaloby v zastúpení s cieľom dosiahnuť náhradu škody sú dostupné v BE, BG, DK, EL, FI, FR, LT IT, HU, PL, RO, ES, SE. V 2 členských štátoch (FI a PL) sú oprávnené podávať žaloby v zastúpení len orgány verejnej moci, zatiaľ čo v niektorých iných sa o túto právomoc delia mimovládne subjekty a orgány verejnej moci (HU, DK)[14].

Vo všetkých členských štátoch sú stanovené isté podmienky vo vzťahu k aktívnej legitimácii pre subjekty na zastupovanie určitých záujmov v kolektívnych žalobách na vydanie súdneho príkazu aj o náhradu škody. V súvislosti so súdnymi príkazmi v oblasti ochrany spotrebiteľa sa v smernici o súdnych príkazoch stanovuje, že konanie o žalobe na vydanie súdneho príkazu môžu začať len „oprávnené subjekty“, ktoré sú riadne zriadené podľa vnútroštátneho práva a ktorých účelom je ochrana kolektívnych záujmov spotrebiteľov. Ostatné osobitné kritériá, ktoré by mali potenciálne spĺňať „oprávnené subjekty“, necháva smernica na vlastné uváženie členských štátov. Najbežnejšie požiadavky pri žalobách o náhradu škody aj na vydanie súdneho príkazu uplatňované členskými štátmi sa týkajú neziskového charakteru subjektu a súvisu predmetu žaloby s cieľmi organizácie. V súlade s minimalistickou povahou kritérií v odporúčaní stanovili niektoré členské štáty ďalšie osobitné podmienky týkajúce sa odbornosti, skúseností a zastupiteľskej povahy určených subjektov. Napríklad v Taliansku musia spotrebiteľské organizácie preukázať tri roky nepretržitej činnosti, minimálny počet platiacich členov a prítomnosť v piatich rôznych regiónoch. Podobné podmienky sa uplatňujú vo FR, kde sa vyžaduje zastupiteľská povaha na vnútroštátnej úrovni, jeden rok existencie, dôkazy o činnosti v oblasti ochrany spotrebiteľa, ako aj minimálny počet jednotlivých členov[15]. V niektorých odpovediach na výzvu na predloženie dôkazov sa ako problém, ktorý má vplyv na prístup

[12] Odseky 4 až 7 odporúčania Komisie.

[13] V článku 3 ods. 2 smernice 2014/54/EÚ o opatreniach na uľahčenie výkonu práv udelených pracovníkom v súvislosti so slobodou pohybu pracovníkov (Ú. v. EÚ L 128 s. 8 z 30.4.2014) sa požaduje, aby členské štáty zabezpečili, aby združenia, organizácie (vrátane sociálnych partnerov) alebo iné subjekty mohli zastupovať pracovníkov Únie v súdnych alebo správnych konaniach s cieľom zabezpečiť presadzovanie práv.

[14] Okrem toho v DK pri súkromných skupinových žalobách možno zástupcu vymenovať spomedzi členov skupiny.

[15] Zaujímavou skutočnosťou je, že napriek týmto náročným podmienkam je v súčasnosti v Taliansku zaregistrovaných 18 organizácií a vo Francúzsku 15. Žaloby v zastúpení však v skutočnosti podal len pomerne obmedzený počet týchto subjektov (6 vo FR, 3 v IT počas uplynulých 4 rokov).

k spravodlivosti, uvádzali aj pravidlá týkajúce sa aktívnej legitimácie, najmä vo FR a IT, ale do určitej miery aj v DK a RO. V UK vedú žaloby o náhradu škody v zastúpení v spotrebiteľských záležitostiach najmä orgány verejnej moci, hoci je možné určiť aj iné subjekty, pre ktoré je „spravodlivé a primerané“, aby konali ako zástupca skupiny; v súčasnosti môže v spotrebiteľských veciach konať jeden určený neverejný subjekt[16]. V DK môže ako zástupca konať združenie, súkromná inštitúcia alebo iná organizácia v prípadoch, keď žaloba patrí do rámca cieľov organizácie.

Celkovo možno konštatovať, že zásada sa vo všeobecnosti uplatňuje, hoci s určitým odlišnosťami v jednotlivých členských štátoch. Tieto odlišnosti majú určitý význam, pretože prísnejšie pravidlá pre subjekty zastupujúce určité záujmy by mohli viesť k obmedzeniu práva na kolektívne uplatňovanie nárokov na nápravu, a tým aj k obmedzeniu prístupu k súdom.

2.1.3 Prípustnosť

V odporúčaní sa členské štáty vyzývajú k tomu, aby zabezpečili, aby sa prípustnosť nárokov overila v čo najskoršej fáze súdneho sporu a aby sa zastavili veci, v prípade ktorých nie sú splnené podmienky stanovené pre kolektívne žaloby, resp. veci zjavne právne bezdôvodné[17].

Zásada skorého zamietnutia nárokov, ktoré sú zjavne právne bezdôvodné alebo v prípade ktorých nie sú splnené podmienky prípustnosti pre kolektívne žaloby, slúži účinnosti spravodlivosti a chráni pred neopodstatneným súdnym sporom. V odporúčaní samotnom sa nestanovujú konkrétne kritériá prípustnosti ani sa v ňom nevymedzuje pojem „zjavne právne bezdôvodný nárok“. V niektorých členských štátoch sú však všeobecné pravidlá občianskoprávneho konania, ktoré umožňujú skoré zamietnutie zjavne právne bezdôvodných nárokov, uplatniteľné aj na kolektívne žaloby. Určité kritériá prípustnosti možno vyvodiť aj z ostatných zásad odporúčania, napr. pokiaľ ide o legitimáciu pri žalobách v zastúpení. Zdá sa, že hlavným kritériom prípustnosti v prípade súdneho príkazu na zdržanie sa určitého konania je v skutočnosti aktívna legitimácia subjektu. Pre spotrebiteľské veci sa v smernici o súdnych príkazoch nevyžaduje špecifická kontrola prípustnosti alebo konkrétne kritériá iné ako pre aktívnu legitimáciu.

Konkrétnejšie kritériá, ktoré sa musia splniť a ktoré bežne preskúmava súd v skorej fáze konania, sú vo väčšine členských štátov stanovené pre kolektívne uplatňovanie nárokov na náhradu škody. Len ES a SE nemajú konkrétne pravidlá prípustnosti kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu, a preto uplatňujú všeobecné pravidlá občianskoprávneho konania. V niektorých členských štátoch je výsledkom preskúmania prípustnosti kolektívnej žaloby osobitné rozhodnutie v tejto záležitosti (BE, FR, PL, UK), kým v ostatných sa procesné rozhodnutia vydávajú len v tom prípade, ak sa žaloba zamietne ako neprípustná. V niektorých členských štátoch sa vyžaduje odôvodnenie, že kolektívna žaloba je účinnejšia ako individuálny súdny spor

[16] Okrem toho môže v UK vo veciach týkajúcich sa hospodárskej súťaže skupinu zastupovať aj člen skupiny, čo robí z takéhoto konania v zmysle odporúčania skôr skupinovú žalobu ako žalobu v zastúpení.

[17] Odseky 8 a 9 odporúčania Komisie.

(BE, DK, FI, IT, LT)[18], kým v iných sa preskúmava spôsobilosť subjektu zastupujúceho určité záujmy chrániť záujmy dotknutých osôb (FI, IT, NL, RO, UK)[19]. Homogénnosť (rovnakosť) spojených individuálnych nárokov je podmienkou uplatňovanou vo všetkých členských štátoch.

Odpovede na výzvu na predloženie dôkazov poukazujú aj na druhú stranu požiadavky prípustnosti. Hoci nikto z respondentov nekritizoval zavedenie tejto požiadavky ako také, niektoré odpovede varovali pred uplatňovaním tejto zásady, pretože sa tým môže celé konanie predĺžiť a skomplikovať, čím sa môže celkovo obmedziť prístup k tomuto postupu. Na toto sa poukázalo v BE, NL, PL a UK[20].

V členských štátoch sa prípustnosť nárokov vo všeobecnosti preveruje. Majú na to procesné mechanizmy, ktoré sú vytvorené na základe všeobecných a osobitných pravidiel umožňujúcich zamietnuť zjavne právne bezdôvodné kolektívne nároky na náhradu škody. Je potrebné poznamenať, že právnymi predpismi týkajúcimi sa kolektívnych žalôb nedávno prijatými v niektorých členských štátoch po prijatí odporúčania sa rieši prípustnosť spôsobom, ktorý je v súlade s odporúčaním (BE, LT, SI). Na druhej strane môžu existujúce rozdiely v podmienkach prípustnosti stále viesť k nerovnakému prístupu k spravodlivosti pri kolektívnych žalobách o náhradu škody, keďže nadmerne obmedzujúce pravidlá prípustnosti by mohli viesť k obmedzeniu prístupu k tomuto postupu. Ďalej treba poznamenať, že vzhľadom na to, že ide o predbežnú fázu žaloby, sú rýchle rozhodnutia o prípustnosti dôležité pre právnu istotu všetkých zúčastnených strán.

2.1.4 Informácie o kolektívnom uplatňovaní nárokov na nápravu

V odporúčaní sa členské štáty vyzývajú, aby zabezpečili, aby mal žalobca možnosť šíriť informácie o plánovanej alebo prebiehajúcej kolektívnej žalobe. So zreteľom na to, že informácie o kolektívnej žalobe môžu mať vedľajšie účinky, najmä na žalovaného, dokonca ešte pred tým, ako sa žaloba dostane pred súd, sa v odporúčaní poukazuje na to, že opatrenia na poskytovanie informácií by mali zodpovedať okolnostiam veci a mali by zohľadňovať práva strán vrátane slobody prejavu, práva na informácie a práva na ochranu dobrého mena spoločnosti[21].

---

18 Napríklad v Belgicku musí súd okrem iného zohľadniť možnú veľkosť skupiny dotknutých spotrebiteľov, stupeň zložitosti žaloby na účely kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu a dôsledky pre účinnú ochranu spotrebiteľov, ako aj hladké fungovanie spravodlivosti.

19 Napríklad v Taliansku musí súd okrem otázky legitimácie subjektu preskúmať aj to, či nedochádza ku konfliktu záujmov.

20 V BE a NL boli za problematické označené pravidlá prípustnosti, zatiaľ čo na dĺžku tohto postupu sa výslovne poukázalo v BE a PL. V Dánsku boli pravidlá prípustnosti za problematické označené v súvislosti s obmedzujúcimi pravidlami aktívnej legitimácie. V PL môže požiadavka, že nárokované sumy musia byť aspoň v niektorých podskupinách rovnaké, odradiť potenciálnych členov skupiny od účasti na žalobe alebo ich prinútiť znížiť svoje nároky, aby splnili kritérium oprávnenosti. Podobne v UK považoval jeden respondent vo veciach týkajúcich sa práva hospodárskej súťaže prísny výklad požiadavky, že nároky by sa mali týkať rovnakých, podobných alebo súvisiacich skutkových alebo právnych okolností, ako požiadavky prípustnosti za problematický v súvislosti so získaním prístupu k spravodlivosti.

21 Odseky 10 až 12 odporúčania Komisie.

Osoby, ktoré majú nároky, ktoré by sa mohli uplatňovať v rámci kolektívnych žalôb, by mali mať možnosť získať informácie, ktoré im umožnia prijať informované rozhodnutie o ich účasti. Podľa odporúčania je to zvlášť dôležité pri mechanizmoch kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu typu, v ktorom sa využíva zásada predchádzajúceho súhlasu (ďalej len zásada „*opt-in*“), s cieľom zabezpečiť, aby tí, ktorí by mohli mať záujem pridať sa, nezmeškali túto príležitosť z dôvodu nedostatku informácií. V prípade žaloby v zastúpení by poskytnutie informácií nemalo byť len právom, ale aj povinnosťou subjektu zastupujúceho určité záujmy[22]. Na druhej strane môže mať šírenie informácií o (zamýšľanej) kolektívnej žalobe nepriaznivé účinky na hospodársku situáciu žalovaného, ktorého zodpovednosť ešte nebola preukázaná. Tieto dva záujmy musia byť primerane vyvážené. Hoci sa v odporúčaní výslovne hovorí o šírení informácií o úmysle podať kolektívnu žalobu, žiadny členský štát neupravuje túto otázku v prípravnej fáze pred podaním žaloby na súd. Keď sa vec na súde vyhlási za neprípustnú, najmä v prípadoch, keď sa nárokuje náhrada škody, v mnohých členských štátoch (BE, DK, EE, FI, FR, HU, LT, NL, PL, SE) sa súdy poveria určením spôsobov šírenia informácií vrátane spôsobu zverejnenia a obdobia, počas ktorého by mali byť informácie dostupné. Členské štáty spravidla nechávajú túto záležitosť v značnej miere na vlastné uváženie súdov, pričom v ich právnych predpisoch sa odkazuje na okolnosti veci, ktoré sa majú zohľadniť, ale neuvádzajú sa v nich konkrétne faktory stanovené v odporúčaní. V 5 členských štátoch (BG, IT, MT, PT, UK) sa však poskytovanie informácií pri kolektívnych žalobách o náhradu škody neupravuje vôbec. Žaloby na vydanie súdneho príkazu sú upravené ešte v menšej miere ako žaloby o náhradu škody.

Výzvou na predloženie dôkazov sa neodhalili vážne problémy s poskytovaním informácií. Poukázalo sa len na jednu situáciu z IT, kde sa uviedlo, že požiadavkou informovať o veci v tlačených médiách sa pre žalobcu vytvára značná finančná záťaž. V jednej odpovedi sa okrem toho ako o probléme hovorilo o nedostatočnej možnosti informovať o žalobách na účely kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu na internete v PL.
Celkovo sa musí konštatovať, že zásada týkajúca sa poskytovania informácií o kolektívnych žalobách nie je dostatočne premietnutá do právnych predpisov členských štátov, najmä vo fáze pred súdnym sporom a v prípade žalôb na vydanie súdneho príkazu.

2.1.5 Neúspešný účastník konania platí

Strana, ktorá prehrá konanie na účely kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu by mala v súlade s podmienkami stanovenými v príslušných vnútroštátnych právnych predpisoch nahradiť nevyhnutné právne náklady úspešnej strany[23].

[22] Ako sa vysvetľuje v bode 3.5 oznámenia Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov s názvom „Smerom k európskemu horizontálnemu rámcu pre kolektívne uplatňovanie nárokov na nápravu“ (COM/2013/0401 final).

[23] Odsek 13 odporúčania Komisie.

Zásada „neúspešný účastník konania platí" predstavuje jednu zo základných procesných záruk pre obidve strany kolektívnych žalôb. Riziko náhrady nákladov žalovaného v prípade zamietnutia veci na jednej strane odrádza potenciálnych žalobcov od podávania neopodstatnených žalôb. Na strane druhej skutočnosť, že neúspešný žalovaný bude musieť pokryť nevyhnutné náklady, motivuje k uplatňovaniu odôvodnených kolektívnych nárokov. Odporúčanie ponecháva členským štátom flexibilitu pri uplatňovaní vnútroštátnych pravidiel náhrady nákladov.

Všetky členské štáty, ktoré majú mechanizmy kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu, s výnimkou LU[24] uplatňujú vo svojom občianskom procesnom práve zásadu „neúspešný účastník konania platí". V drvivej väčšine členských štátov sa pri kolektívnych žalobách uplatňujú presne rovnaké pravidlá ako pri individuálnych občianskoprávnych konaniach; keď sa pri kolektívnom uplatňovaní nárokov na nápravu uplatňujú prispôsobené pravidlá, týkajú sa najmä oslobodenia subjektov zastupujúcich určité záujmy a orgánov verejnej moci od súdnych poplatkov v spotrebiteľských veciach (HR, HU, MT, PL, RO)[25]. V jednom členskom štáte (PT) je stanovená náhrada len 50 % nákladov žalovaného v prípade zamietnutia nároku pri skupinových žalobách aj pri žalobách v zastúpení, čím sa znižuje riziko pre osoby podávajúce kolektívne žaloby.

Možno konštatovať, že členské štáty do veľkej miery uplatňujú zásadu stanovenú v odporúčaní[26]. Treba však mať na zreteli, že pravidlá týkajúce sa nákladov na občianskoprávne konanie a spôsobu ich náhrady (ako aj súm týchto nákladov) sa v jednotlivých členských štátoch značne líšia. Ich uplatňovanie môže viesť k podstatným rozdielom v skutočnej náhrade nákladov úspešnej strany vo veľmi podobných konaniach v závislosti od *fóra*, napr. v dôsledku vymedzenia nahraditeľných nákladov[27]. To znamená, že cieľ zabraňovania zneužívaniu súdnych sporov prostredníctvom zásady „neúspešný účastník konania platí", nie je dosiahnutý vo všetkých členských štátoch rovnako.

2.1.6 Financovanie kolektívnych žalôb

V odporúčaní sa navrhuje uplatňovanie všeobecného pravidla zverejňovania, na základe ktorého

[24] V LU môže byť úspešnej strane priznané procesné odškodnenie, o sume ktorého rozhoduje sudca, čo si však vyžaduje následné predloženie žiadosti súdu, a teda dodatočné úsilie.

[25] Alebo neexistencia poplatkov v konaní na účely súdneho príkazu v oblasti ochrany spotrebiteľa pred orgánmi verejnej správy (FI, LV). V smernici o súdnych príkazoch sa neupravuje otázka nákladov týkajúcich sa konania o žalobe na vydanie súdneho príkazu. Finančné riziko, ktoré sa spája so súdnymi príkazmi bolo v každom prípade označené za najvážnejšiu prekážku účinného uplatňovania súdnych príkazov pre oprávnené subjekty. Podľa podpornej štúdie ku kontrole vhodnosti by najúčinnejším opatrením bolo zahrnúť do smernice o súdnych príkazoch pravidlo, podľa ktorého by v objektívne odôvodnených veciach oprávnené subjekty nemuseli platiť súdne ani správne poplatky.

[26] Niekoľko respondentov na výzvu na predloženie dôkazov z BE, NL, RO a FI označilo túto zásadu za potenciálny problém, pretože možná náhrada nákladov je významným rizikovým faktorom, ktorý je pri uplatňovaní nároku potrebné brať do úvahy. Ešte viac to platí, keď nie je dostupné kolektívne uplatňovanie nárokov na náhradu škody, napríklad v CZ, a takéto nároky možno uplatniť len prostredníctvom individuálnych žalôb.

[27] Napríklad ak sa odmeny advokátov uhradia na úrovni zákonných poplatkov, ktoré sa môžu v praxi prekročiť.

by mal byť žalobca povinný oznámiť pôvod finančných prostriedkov, ktoré bude používať pri vedení konania. Okrem toho by mal mať súd právo zastaviť konanie, ak existuje konflikt záujmov medzi treťou osobou poskytujúcou finančné prostriedky a žalobcom, ak tretia osoba nemá dostatok zdrojov, aby dokázala uspokojiť svoje finančné záväzky alebo ak žalobca nemá dostatok prostriedkov, aby nahradil náklady protistrany v prípade neúspechu žaloby. Hoci sa v odporúčaní nevyzýva na zákaz financovania súkromnou treťou stranou ako takého, malo by byť zakázané snažiť sa ovplyvňovať procesné rozhodnutia, poskytovať finančné prostriedky na žaloby proti konkurentovi alebo pridruženej spoločnosti a účtovať si neprimerané úroky. Nakoniec by konkrétne vo veciach kolektívneho uplatňovania nárokov na náhradu škody malo byť zakázané použiť ako základ na určenie výšky odmeny pre poskytovateľa financovania alebo výšky úroku pre túto osobu sumu priznanej náhrady škody, pokiaľ takýto mechanizmus nereguluje orgán verejnej moci[28].

Cieľom pravidiel uvedených v odporúčaní vo vzťahu k financovaniu treťou osobou je zabezpečiť aby sa podmienkami financovania nevytvoril stimul na zneužívanie súdnych sporov alebo konflikty záujmov.
Vo vzťahu k tomuto bodu sa odporúčanie nevykonalo v žiadnom z členských štátov. Žiadny z nich neprijal úpravu financovania treťou osobou, nie to ešte v súlade s odporúčaním. V EL a IE je financovanie treťou osobou všeobecne zakázané. Nové prerokúvané právne predpisy v SI však predstavujú výnimku z tejto všeobecnej situácie, keďže podľa tohto právneho predpisu sa financovanie treťou osobou reguluje v súlade so zásadami stanovenými v odporúčaní.

Toto všeobecne nedostatočné vykonávanie odporúčania znamená, že neregulované a nekontrolované financovanie tretími osobami sa môže rozmáhať bez právnych obmedzení, čím sa v niektorých členských štátoch vytvárajú potenciálne stimuly na vedenie súdnych sporov. Existujú dôkazy, že aspoň v troch členských štátoch, konkrétne v AT, NL a UK, je financovanie treťou osobou možné, pričom v dvoch (AT a NL) sa uplatňuje prakticky bez akejkoľvek regulácie (v UK sa uplatňujú všeobecné obmedzenia založené na systéme obyčajového práva „common law“[2429] a zaviedla sa určitá forma samoregulácie pre priemysel).
Dôkazy získané vo verejnej konzultácii potvrdzujú existenciu financovania treťou osobou: dve žaloby podané osobami údajne poškodenými kartelmi, pri ktorých sa použilo financovanie treťou osobou, sa zaznamenali v UK, kým jedna takáto žaloba sa zaznamenala v NL a jedna v DE. V dvoch posledných prípadoch sa však použitie financovania treťou osobou spájalo s nadmernými nákladmi na konanie vo veci kolektívneho uplatnenia nárokov na náhradu škody (v obidvoch prípadoch boli nároky postúpené osobitnému nástroju). Okrem toho sa jeden údajný prípad hromadnej škody zaznamenal v DE, kde sa v prebiehajúcich veciach medzi spotrebiteľmi a akcionármi na jednej strane a významnou automobilovou spoločnosťou na strane druhej vo veľkej miere poskytlo financovanie treťou osobou.

Právnici zapojení do kolektívnych žalôb, s ktorými sa uskutočnil rozhovor, uviedli málo prípadov (prinajmenšom) potenciálneho konfliktu záujmov: napr. použitie nevyplatenej náhrady

[28] Odseky 14 až 16 a odsek 32 odporúčania Komisie.

[29] Na základe systému „common law“ komukoľvek, kto nezákonne financuje súdny spor druhej osoby, môže byť nariadené, aby nahradil všetky náklady (protistrany) daného súdneho sporu, ak je žaloba neúspešná.

škody na vrátenie finančných prostriedkov poskytovateľovi financovania, organizovanie celej žaloby poskytovateľom finančných prostriedkov, inštitucionálne vzťahy medzi právnickou firmou zastupujúcou žalobcu a poskytovateľom financovania.

Na týchto príkladoch vidieť, že v niektorých členských štátoch sa financovanie súkromnou treťou osobou používa stále viac. Okrem toho je jasné, že tento kľúčový aspekt kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu má významný cezhraničný rozmer, keďže finančné prostriedky na začatie súdneho sporu možno jednoducho poskytnúť cez hranice. To znamená, že hoci regulovanie financovania súkromnou treťou osobou v niekoľkých členských štátoch by určite bolo krokom správnym smerom v súlade s odporúčaním, poskytovatelia financovania so sídlom v jednom členskom štáte budú mať vždy možnosť vyhnúť sa prísnym vnútroštátnym pravidlám tým, že sa pokúsia financovať kolektívne žaloby v inom členskom štáte EÚ, kde existujú mechanizmy kolektívneho uplatňovania nárokov na náhradu a financovanie súkromnou treťou osobou zostáva neregulované.
Možno konštatovať, že toto je jedným z bodov, v ktorých odporúčanie nemalo takmer žiadny vplyv na právne predpisy členských štátov a pri ktorých by bolo užitočné zanalyzovať, ako by sa dal cieľ tejto zásady najlepšie dosiahnuť v praxi.

2.1.7 Cezhraničné veci

V odporúčaní sa požaduje, aby členské štáty prostredníctvom vnútroštátnych pravidiel v oblasti prípustnosti alebo aktívnej legitimácie nebránili zahraničným skupinám žalobcov, resp. zahraničným subjektom zastupujúcim určité záujmy v účasti na jedinej kolektívnej žalobe pred ich súdmi. Určené subjekty zastupujúce určité záujmy by mali byť oprávnené na podanie žaloby na súde, ktorý je príslušný pre ich nároky, aj v iných členských štátoch[30].

Hospodárske činnosti často presahujú štátne hranice a rovnaké alebo podobné činnosti môžu viesť k poškodeniu osôb z viacerých členských štátov. Takýmto osobám by sa nemala upierať výhoda spojiť sily, aby presadili svoje práva. Určený subjekt v jednom členskom štáte by mal byť oprávnený podať žalobu v ktoromkoľvek inom členskom štáte, ktorý je príslušný na prijatie rozhodnutia o danom nároku. Týmto sa v odporúčaní potvrdzuje zásada nediskriminácie v súvislosti s občianskoprávnym konaním a presadzuje sa v ňom vzájomné uznávanie postavenia určených subjektov.

V žiadnom členskom štáte neexistujú všeobecné prekážky účasti akejkoľvek fyzickej alebo právnickej osoby z iných členských štátov na skupinových žalobách pred ich súdmi. Účasť v skupine žalobcov sa neobmedzuje na osoby, ktoré majú bydlisko alebo sídlo v členskom štáte, v ktorom sa podáva kolektívna žaloba.

Výzva na predloženie dôkazov viedla k zisteniu, že vec emisií z automobilov, keď mnohí spotrebitelia v celej EÚ boli poškodení predajom automobilov so zavádzajúcimi informáciami o úrovni emisií, viedla k začatiu konania o kolektívnom uplatňovaní nárokov v štyroch rôznych členských štátoch. Tieto prebiehajúce veci môžu viesť k rôznym výsledkom v závislosti od toho,

[30] Odseky 17 a 18 odporúčania Komisie.

v ktorom členskom štáte sa vynesú rozsudky. Táto situácia by mohla byť stimulom pre taktizovanie pri výbere súdu (tzv. „forum shopping“), keď vo veci jasne cezhraničnej povahy budú potenciálni žalobcovia svoj nárok riešiť tam, kde sa vyhliadky na úspech zdajú vyššie. Zistili sa aj ďalšie riziká, napríklad riziko dvojitej náhrady škody alebo dokonca navzájom si odporujúcich rozhodnutí[31].

Pokiaľ ide o uznávanie subjektov zastupujúcich určité záujmy určených v iných členských štátoch, situácia je rôznorodejšia. Žiadny členský štát výslovne všeobecne neuznáva subjekty zastupujúce určité záujmy určené inými členskými štátmi. Jediná výnimka sa týka smernice o súdnych príkazoch, ktorou sa od členských štátov vyžaduje, aby zabezpečili, aby subjekty zastupujúce určité záujmy mohli požiadať o vydanie súdneho príkazu súdy alebo orgány verejnej správy v iných členských štátoch, kde sú záujmy, ktoré tento oprávnený subjekt chráni, dotknuté porušením právnych predpisov pochádzajúcim z tohto členského štátu[32]. Vo všetkých ostatných prípadoch musia subjekty zastupujúce určité záujmy splniť vnútroštátne podmienky legitimácie, napríklad uznanie konkrétnym vnútroštátnym orgánom verejnej moci (napr. BE) alebo prítomnosť a činnosť na území daného členského štátu (napr. FR, BG), čo môže byť pre zahraničné určené subjekty nemožné. To znamená, že členské štáty sa vo vzťahu ku kolektívnym žalobám o náhradu škody a žalobám na vydanie súdneho príkazu mimo rozsahu pôsobnosti smernice o súdnych príkazoch odporúčaním neriadia.

2.2 Súdne príkazy

2.2.1 Účelnosť konania o žalobe na vydanie súdneho príkazu

V odporúčaní sa presadzuje, aby sa nároky na príkazy na zdržanie sa určitého konania riešili účelne, vo vhodných prípadoch aj s použitím skráteného konania, aby sa tak zabránilo vzniku akejkoľvek ďalšej škody[33].

Všetky členské štáty vo svojom občianskom procesnom práve stanovujú možnosť požiadať o príkaz, ktorý by žalovaného prinútil ukončiť nezákonné praktiky. Možnosť požadovať súdny príkaz prostredníctvom kolektívnej žaloby existuje vo všetkých členských štátoch v rámci rozsahu pôsobnosti smernice o súdnych príkazoch, tak ako bola prebraná do vnútroštátnych právnych poriadkov, t.j. v prípadoch porušenia právnych predpisov EÚ v oblasti ochrany

[31] Napokon dvaja respondenti z AT vyjadrili obavy, že ochranné pravidlo týkajúce sa súdnej právomoci v spotrebiteľských veciach z nariadenia Brusel I [nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach, Ú. v. EÚ L 351, 20.12.2012, s. 1] sa nevzťahuje na subjekty zastupujúce určité záujmy.

[32] Pozri článok 4 smernice o súdnych príkazoch, v ktorom sa stanovuje systém oznamovania oprávnených subjektov, v rámci ktorého majú byť zaradené do zoznamu uverejňovaného Európskou komisiou v *Úradnom vestníku Európskej únie*. Podľa správy o kontrole vhodnosti však oprávnené subjekty takmer nikdy nežiadajú o vydanie súdneho príkazu v inom členskom štáte, najmä z dôvodu súvisiacich nákladov a preto, lebo vo väčšine prípadov môžu požiadať o vydanie súdneho príkazu vo svojej jurisdikcii aj v súvislosti s porušeniami právnych predpisov s cezhraničným dosahom.

[33] Odsek 19 odporúčania Komisie.

spotrebiteľa vymenovaných v prílohe I k smernici, ktoré poškodzujú kolektívne záujmy spotrebiteľov. Niektoré členské štáty umožňujú kolektívne súdne príkazy aj v iných špecifických oblastiach[34].

Pokiaľ ide o dĺžku konania o žalobe na vydanie súdneho príkazu, podľa smernice o súdnych príkazoch sa konania o kolektívnej žalobe na vydanie súdneho príkazu v oblasti ochrany spotrebiteľa musia riešiť „*so všetkými náležitými účelnými opatreniami, prípadne aj formou skráteného konania*“[35]. Bez ohľadu na predmetnú oblasť práva stanovujú všetky členské štáty v rámci svojich všeobecných pravidiel občianskoprávneho konania možnosť požiadať o predbežné opatrenia. Takéto žiadosti sa prirodzene riešia pomerne rýchlo, keďže ich základným účelom je zabrániť vzniku ďalšej potenciálne nenapraviteľnej škody do vydania rozhodnutia vo veci samej. V súvislosti so spotrebiteľskými vecami sa kontrolou vhodnosti zistilo, že je jednoznačne potrebné zvýšiť účinnosť súdnych príkazov a že dĺžka konania sa uvádza ako problém. Praktická účinnosť tohto nástroja sa však môže oslabiť, ak konania o kolektívnej žalobe na vydanie súdneho príkazu nie sú k dispozícii.

2.2.2 Účinné presadzovanie súdnych príkazov

V odporúčaní sa členské štáty vyzývajú, aby zabezpečili účinné presadzovanie príkazov na zdržanie sa určitého konania prostredníctvom primeraných sankcií vrátane pokuty za každý deň neplnenia súdneho príkazu[36].

Presadzovanie súdnych príkazov sa všeobecne vykonáva prostredníctvom rovnakých opatrení bez ohľadu na to, či bol príkaz na zdržanie sa určitého konania vydaný v rámci individuálneho alebo kolektívneho konania.

V smernici o súdnych príkazoch sa požadujú osobitné opatrenia na presadzovanie práva v prípade neplnenia príkazov na zdržanie sa určitého konania v spotrebiteľských záležitostiach formou zaplatenia pevne stanovenej sumy za každý deň neplnenia súdneho príkazu alebo akýchkoľvek iných súm do verejnej pokladnice alebo iným príjemcom, ale len „*ak to dovoľuje právny poriadok príslušného členského štátu*“[37]. Takéto pokuty za neplnenie súdnych príkazov majú zavedené všetky členské štáty vrátane tých, v ktorých sú na vydávanie súdnych príkazov príslušné mimosúdne orgány. Podľa podpornej štúdie ku kontrole vhodnosti je však v niektorých prípadoch sporné, či majú dostatočne odstrašujúcu povahu na to, aby odrádzali od pokračovania v porušovaní právnych predpisov[38].

---

34 Pozri bod 2.1.1 tejto správy.

35 Článok 2 ods. 1 písm. a).

36 Odsek 20 odporúčania Komisie.

37 Článok 2 ods. 1 písm. c).

38 Okrem toho sa v niektorých členských štátoch tieto sankcie neurčujú v rámci príkazu na zdržanie sa určitého konania, ale vyžadujú si dodatočné právne konanie. V súvislosti s tým sa v štúdii ku kontrole vhodnosti odporúčajú jasné právne pravidlá upravujúce sankcie za neplnenie príkazov na zdržanie sa určitého konania na úrovni EÚ.

Ako doplnkový spôsob presadzovania sa v smernici o súdnych príkazoch vytvára možnosť nariadiť uverejnenie príkazov na zdržanie sa určitého konania alebo opravného vyhlásenia, hoci len „*ak je to vhodné*“. Takéto opatrenia môžu byť veľmi účinným prostriedkom nápravy, pokiaľ ide o informovanie spotrebiteľov o porušení právnych predpisov, ako aj ako odstrašujúci prostriedok pre obchodníkov, ktorí sa boja poškodenia svojho dobrého mena. Informovanie širokej verejnosti bolo v niektorých členských štátoch doplnené o cielenejšie informovanie dotknutých spotrebiteľov, aby mohli zvážiť nadväzné žaloby o náhradu škody.
Mimo rozsahu pôsobnosti smernice o súdnych príkazoch sa pokuty uplatňujú vo všetkých členských štátoch na prinútenie neúspešného žalovaného k tomu, aby čo najrýchlejšie vykonal príkaz na zdržanie sa určitého konania[39]. V niektorých členských štátoch (CY, IE, LT, MT, UK) je okrem toho nerešpektovanie súdneho príkazu trestným činom.

2.3 Náhrada škody

2.3.1 Zásada *opt-in*

V odporúčaní sa členské štáty vyzývajú, aby zaviedli do svojich vnútroštátnych systémov kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu zásadu predchádzajúceho súhlasu (tzv. zásada „*opt-in*“), na základe ktorej by sa fyzické alebo právnické osoby, mali pripájať k žalobe len na základe svojho výslovného súhlasu. Mali by mať možnosť pripojiť sa k žalobe alebo ukončiť svoju účasť na nej do vynesenia rozsudku alebo urovnania veci. Výnimky z tejto zásady sú prípustné, mali by byť však odôvodnené potrebou riadneho výkonu spravodlivosti[40].

Podnetom na prijatie tejto zásady je potreba predchádzať zneužívaniu súdnych sporov v prípade, keď sú strany účastníkmi súdneho sporu bez svojho výslovného súhlasu. Uplatňovanie opačnej zásady, takzvanej zásady „uplatnenia výnimky“ (zásada „*opt-out*“), na základe ktorej sa strany patriace do určitej skupiny automaticky stávajú účastníkmi súdneho sporu/mimosúdneho urovnania, pokiaľ výslovne neukončia svoju účasť, by sa za určitých okolností mohlo považovať za problematické, najmä v cezhraničných veciach. Súvisí to s tým, že strany, ktoré majú bydlisko v iných krajinách, nemusia vedieť o prebiehajúcom súdnom spore, a tak sa môžu dostať do situácie, že sú účastníkmi prebiehajúceho konania bez svojho vedomia. Na strane druhej by sa zásada „*opt-out*“ mohla považovať za účinnejší prístup a mohla by byť odôvodnená v prípadoch, keď sa ochrana kolektívnych záujmov zdá dôležitá, ale výslovný súhlas dotknutých osôb je ťažké získať, napr. v domácich spotrebiteľských veciach s nízkou individuálnou škodou, ktorá nemotivuje na uplatnenie zásady „*opt-in*“, ale s vysokou súhrnnou škodou[41].

---

39 Okrem jedného respondenta z RO, ktorý zdôraznil, že pokuta, ktorú ukladá vnútroštátny orgán na ochranu spotrebiteľa za neplnenie rozsudku, je mimoriadne nízka a nemá odstrašujúci účinok, sa vo výzve na predloženie dôkazov neuvádzali žiadne osobitné problémy v súvislosti s touto zásadou.

40 Odseky 21 až 24 odporúčania Komisie.

41 V troch odpovediach na výzvu na predloženie dôkazov bola vyjadrená podpora systému „*opt-out*“, napríklad v špecifických situáciách, **keď je ťažké identifikovať dotknuté osoby, napríklad keď dochádza k údajnému porušovaniu ľudských práv** v tretích krajinách, najmä v súvislosti s pracovnými podmienkami, a žalobu možno podať proti žalovaným so sídlom v členskom štáte. Jeden respondent z UK mal však pochybnosti o účinnosti systému „*opt-out*“, pretože zo skúseností vyplýva, že identifikovanie

V členských štátoch, kde existujú mechanizmy kolektívneho uplatňovania nárokov na náhradu škody, sa táto zásada uplatňuje rôzne. V 13 členských štátoch (AT, FI, FR, DE, EL, HU, IT, LT, MT, PL, RO, ES, SE) sa vo vnútroštátnych systémoch kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu uplatňuje výlučne zásada „*opt-in*“. V 4 členských štátoch (BE, BG, DK, UK) sa uplatňuje zásada „*opt-in*“ aj zásada „*opt-out*“ v závislosti od druhu žaloby alebo konkrétnych okolností veci, zatiaľ čo v 2 členských štátoch (NL a PT) sa uplatňuje len zásada „*opt-out*“.

Z členských štátov, v ktorých po prijatí odporúčania došlo k prijatiu alebo zmene právnych predpisov, LT a FR zaviedli systémy *„opt-in“*, zatiaľ čo BE a UK majú vo svojich novozavedených systémoch (napríklad veci v oblasti hospodárskej súťaže v UK) hybridný systém uplatňovania buď zásady *„opt-in“*, alebo zásady *„opt-out“*, o čom podľa vlastného uváženia rozhoduje súd.

V BE sa uplatňovanie každej z týchto zásad posudzuje podľa jednotlivých prípadov s cieľom určiť, ako možno najlepšie brániť záujmy spotrebiteľov. V prípade zahraničných žalobcov sa však v belgickom systéme predpisuje zásada „*opt-in*“. Rovnaký trend možno pozorovať v novom systéme v UK v právnych veciach v oblasti hospodárskej súťaže, kde sa rozhodnutím súdu o uplatnení zásady „*opt-out*“ vylúči ďalší súdny spor len pre žalobcov s bydliskom v UK.

V novom legislatívnom návrhu, o ktorom sa rokuje v NL, sa pokračuje v súčasnom stave a uplatňuje sa v ňom zásada „*opt-out*“. Návrhom v SI sa zavádza zásada „*opt-in*“, pričom možnosť „*opt-out*“ je k dispozícii ako výnimka, ak je odôvodnená potrebou riadneho výkonu spravodlivosti (napr. nízka hodnota jednotlivých nárokov).

Možno konštatovať, že kým v drvivej väčšine členských štátov sa uplatňuje zásada *„opt-in“* vo všetkých alebo špecifických druhoch žalôb na účely kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu, odporúčanie má na právne predpisy členských štátov obmedzený vplyv. Nové právne predpisy v BE a UK zároveň ukazujú, že aj v prípadoch, keď sa uplatňuje systém *„opt-out“*, sa zjavne považuje za potrebné rozlišovať medzi čisto domácimi a cezhraničnými vecami a v cezhraničných situáciách sa skôr opierať zásadu „*opt-in*“.

2.3.2 Kolektívne mimosúdne riešenie sporov

V odporúčaní sa členské štáty vyzývajú, aby strany nabádali k tomu, aby svoje spory riešili konsenzuálne alebo mimosúdne, či už pred začatím súdneho sporu, alebo počas jeho konania, a aby sprístupnili mechanizmy kolektívneho mimosúdneho riešenia sporov popri súdnom kolektívnom uplatňovaní nárokov na nápravu alebo ako jeho dobrovoľný prvok. Plynutie akýchkoľvek premlčacích lehôt uplatniteľných na nároky by sa malo počas alternatívneho riešenia sporu pozastaviť. Záväzný výsledok kolektívneho urovnania by mal overovať súd[42].

jednotlivcov patriacich do určitej skupiny si vyžaduje vysoké náklady a administratívnu záťaž. Napokon respondent z NL vyjadril podporu systému, v ktorom by sa rozlišovalo medzi zásadou „*opt-in*“ pri kolektívnej súdnej žalobe a zásadou „*opt-out*“ pri kolektívnom urovnaní, zatiaľ čo respondent z BE sa jednoznačne vyslovil za systém „*opt-in*“.

[42] Odseky 25 až 28 odporúčania Komisie.

V rámci systémov kolektívneho mimosúdneho riešenia sporov by sa mali zohľadňovať požiadavky smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/52/ES z 21. mája 2008 o určitých aspektoch mediácie v občianskych a obchodných veciach[43], no zároveň by mali byť osobitne prispôsobené pre kolektívne žaloby[44].

Zavedenie takýchto systémov do mechanizmov kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu je účinným spôsobom riešenia prípadov hromadnej škody s potenciálnym pozitívnym vplyvom na dĺžku konania a na náklady pre strany aj súdny systém.

Z 19 členských štátov, ktoré majú systémy uplatňovania nárokov na náhradu škody, 11 zaviedlo osobitné ustanovenia o mechanizmoch kolektívneho mimosúdneho riešenia sporov (BE, BG, DK, FR, DE, IT, LT, NL, PL, PT, UK). Tento zoznam zahŕňa tri členské štáty, v ktorých po prijatí odporúčania došlo k prijatiu nových právnych predpisov (BE, FR a LT), ako aj UK, kde bolo prijaté osobitné ustanovenie o mimosúdnom riešení sporov v rámci mechanizmu pre hospodársku súťaž. SI sa vo svojom legislatívnom návrhu do veľkej miery riadi odporúčaním. V zostávajúcich 8 členských štátoch, ktoré majú systémy kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu, sa na takéto prípady uplatňujú všeobecné ustanovenia o mimosúdnom riešení sporov, napríklad tak, ako sú zavedené vo vnútroštátnych právnych predpisoch v zmysle smernice 2008/52/ES.

Hoci existencia systémov ARS v rámci vnútroštátnych právnych predpisov je ako taká pozitívna, v ustanoveniach určených pre kolektívne žaloby by sa mohli lepšie zohľadňovať určité špecifiká takýchto kolektívnych žalôb. Napríklad v odporúčaní sa stanovuje, že uplatňovanie kolektívneho mimosúdneho riešenia sporov by nemalo závisieť od výslovného súhlasu účastníkov, zatiaľ čo vo vzťahu k individuálnym nárokom to môže byť povinné[45]. Dôležitým prvkom na zabezpečenie ochrany práv zúčastnených strán je okrem toho následná kontrola urovnaní súdmi.

Výzvou na predloženie dôkazov sa odhalil významný trend vo vzťahu ku kolektívnemu mimosúdnemu riešeniu sporov, konkrétne uzatváranie vecí konsenzuálne prostredníctvom priameho rokovania o urovnaní bez účasti tretej strany[46].

Preto možno konštatovať, že hoci všetky členské štáty, ktoré v poslednom čase zmenili, zaviedli alebo sa chystajú zaviesť nové právne predpisy, sa do veľkej miery riadili odporúčaním, prístup k systémom kolektívneho mimosúdneho riešenia sporov prispôsobeným špecifickému kontextu

---

43 Ú. v. EÚ L 136, 24.5.2008, s. 3.

44 V odôvodnení 27 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/11/EÚ z 21. mája 2013 o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov, ktorou sa mení nariadenie (ES) č. 2006/2004 a smernica 2009/22/ES, sa vysvetľuje, že smernicou sa neupravuje kolektívne ARS v oblasti ochrany spotrebiteľa, ale nie je ňou dotknutá možnosť, aby si členské štáty zachovali alebo zaviedli takéto postupy ARS.

45 V bode 26 odporúčania v porovnaní s článkom 1 smernice 2013/11/EÚ, v ktorom sa stanovuje, že smernicou nie sú dotknuté vnútroštátne právne predpisy, na základe ktorých je účasť na takýchto postupoch ARS povinná, pokiaľ takéto právne predpisy nebránia účastníkom v uplatňovaní ich práva na prístup k súdnemu systému.

46 V niekoľkých odpovediach sa napríklad hovorí o skúsenostiach NL s právnymi predpismi o preskúmavaní kolektívnych urovnaní súdmi (WCAM), keď priame rokovania o urovnaní a súdne konanie prebiehajú súbežne. V jednej odpovedi sa uvádza, že z desiatich vecí kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu v oblasti ochrany spotrebiteľa podaných vo FR sa od zavedenia právnych predpisov v októbri 2014 urovnali dve (s následným potvrdením súdom). Podobná skúsenosť sa zaznamenala v SE, FI a BE, kde súd nedávno potvrdil dohodu dosiahnutú v spotrebiteľskej veci týkajúcej sa práv cestujúcich.

kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu sa vo významnom počte členských štátov neposkytuje.

2.3.3 Odmeny advokátov

V odporúčaní sa stanovuje, že odmena advokátov ani spôsob jej výpočtu by nemali vytvárať zbytočné stimuly na vedenie súdnych sporov, ktoré nie sú v záujme ktorejkoľvek zo strán. Najmä podielové odmeny, v prípade ktorých hrozí, že budú presne takým stimulom, by mali byť zakázané; ak sú výnimočne povolené, mali by byť v prípade kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu vhodne upravené pri zohľadnení práva členov žalujúcej strany na úplnú náhradu škody[47].

Odmeny advokátov v členských štátoch vo všeobecnosti nie sú regulované v závislosti od druhu vecí, napríklad osobitne v prípade žalôb na účely kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu.

Určitá forma podielových odmien je povolená v 9 členských štátoch (BG, CY, CZ, DE, EL, PL, SI, ES, UK), pričom suma, ktorú je potrebné zaplatiť advokátovi, sa pohybuje od 15 % na základe navrhovaných právnych predpisov v SI do 50 % hodnoty priznanej náhrady škody v UK. Zdá sa, že vo všetkých týchto členských štátoch okrem UK existujú osobitné ustanovenia o používaní takejto odmeny v prípade žalôb na účely kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu. Významnú výnimku z tohto pravidla možno nájsť v systéme v oblasti hospodárskej súťaže v UK, kde dohody o podielových odmenách nie sú dostupné pri súdnych konaniach týkajúcich sa hospodárskej súťaže, v ktorých sa uplatňuje zásada *„opt-out“*. Okrem toho v legislatívnom návrhu v SI sa osobitne zdôrazňuje možnosť poskytovania podielových odmien v prípade kolektívneho uplatňovania nárokov.

Je potrebné poznamenať, že nie všetky podielové odmeny možno považovať za motivujúce k vedeniu súdneho sporu proti záujmom zúčastnených strán. Napríklad v DE sú podielové odmeny povolené len za výnimočných okolností, keď údajná poškodená osoba nedisponuje finančnými prostriedkami a dokáže uplatňovať svoj nárok len s dohodou o podielovej odmene. Na druhej strane podielová odmena vo výške až 50 % priznanej náhrady škody, ako sa uplatňuje v UK, alebo až 33 % v ES, zjavne viac motivuje k vedeniu zbytočného súdneho sporu.

Iné členské štáty povoľujú výkonnostné odmeny buď v podobe odmeny za úspech, alebo naopak zníženia odmeny v prípade nedosiahnutia určitých cieľov (AT, BE, FR, IT, LT, LU, PL, SE). Hlavný rozdiel medzi týmito dvoma druhmi odmeny spočíva v tom, že v prípade výkonnostných odmien sa advokátovi zaplatí odmena aj v prípade, že spor prehrá, ale bude mu zaplatená väčšia odmena, takzvaná odmena za úspech, ak vyhrá, zatiaľ čo v prípade podielových odmien sa advokátovi nezaplatí nič, pokiaľ spor nevyhrá. Kým výkonnostné odmeny samé osebe nepredstavujú stimul na vedenie zbytočného súdneho sporu a v odporúčaní sa ani nevyzýva na ich zákaz, za určitých okolností môžu vyvolať podobné účinky. Môžu motivovať k zbytočným nárokom na nerealistické sumy, najmä v prípadoch, keď sa vypočítavajú ako percentuálna hodnota priznanej náhrady škody. Na druhej strane pri paušálnej výkonnostnej odmene je menšia pravdepodobnosť, že vytvorí stimul na agresívne praktiky vedenia súdnych sporov.

[47] Odseky 29 a 30 odporúčania Komisie.

V rámci výzvy na predloženie dôkazov označili dvaja respondenti z NL a FI odmeny advokátov za problém – nie nevyhnutne v prípadoch, keď sú založené na podielovej odmene, ale ako faktor prispievajúci k vysokým nákladom na konanie vo veci kolektívneho uplatnenia nárokov na nápravu, najmä v spojení so zásadou „platí strana, ktorá prehrá spor". Respondent z UK okrem toho uviedol príklad veci, v ktorej vnútroštátny súd rozhodol, že kolektívny nárok, ktorý presadzovala právnická firma pracujúca na základe podielovej odmeny, predstavuje zneužitie procesu. Ten istý respondent vyzdvihol ako problém vysoké príjmy právnikov alebo tretích osôb poskytujúcich financovanie najmä v systémoch, v ktorých sa uplatňuje zásada „*opt-out*", kde je ťažké poskytnúť náhradu škody poškodeným jednotlivcom z dôvodu vysokých nákladov potrebných na určenie toho, či takíto jednotlivci patria do určitej skupiny.

Možno konštatovať, že odporúčanie malo veľmi obmedzený vplyv na systémy odmeňovania advokátov v členských štátoch. V členských štátoch, v ktorých po prijatí odporúčania došlo k prijatiu nových právnych predpisov, sa však podielové odmeny nezaviedli, okrem SI, kde sa takéto odmeny stanovujú v rámci prerokúvaného legislatívneho návrhu o kolektívnom uplatňovaní nárokov na nápravu. Systém odmien advokátov je zjavne pevnou súčasťou tradícií vnútroštátneho procesného práva členských štátov a nič nenasvedčuje tomu, že by sa zvažovali akékoľvek zmeny takýchto systémov s cieľom riešiť konkrétne problémy spojené so žalobami na účely kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu.

2.3.4 Náhrada škody s represívnou funkciou

V odporúčaní sa vyzýva na zákaz náhrady škody s represívnou funkciou, ako aj iných priznaných náhrad presahujúcich náhradu, ktorá by bola priznaná v rámci jednotlivých žalôb[48].

Pojem nadmernej náhrady škody prostredníctvom náhrady škody s represívnou funkciou je väčšine právnych systémov členských štátov cudzí. Výzvou na predloženie dôkazov sa nezistil žiadny prípad žaloby na účely kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu, v ktorej sa požadovala alebo priznala náhrada škody s represívnou funkciou. To znamená, že v rámci žalôb na účely kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu nebolo potrebné uplatňovať osobitné pravidlá.

Len v troch členských štátoch sa pripúšťa určitá forma náhrady škody s represívnou funkciou, hoci len vo veľmi obmedzenej podobe. V EL sa napríklad uplatňuje istá forma náhrady škody podobná náhrade škody s represívnou funkciou v podobe peňažného odškodnenia za morálnu ujmu pri spotrebiteľských žalobách v zastúpení. V IE je priznávanie náhrady škody s represívnou funkciou vo všeobecnosti zriedkavé[49] a spravidla sa obmedzuje na dôvody verejného poriadku. Napokon v UK (Anglicko a Wales) je náhrada škody s represívnou funkciou možná za veľmi zriedkavých okolností, keď žalovaný musel vedieť, že koná protizákonne a pokračoval vo svojom konaní v očakávaní, že jeho zisk prevýši akúkoľvek náhradu škody, ktorá by mohla byť priznaná osobám poškodeným jeho konaním. Náhrada škody s represívnou funkciou však nie je

[48] Odsek 31 odporúčania Komisie.

[49] Z dôvodu neexistencie systému kolektívneho uplatňovania nárokov na náhradu škody nebola otázka náhrady škody s represívnou funkciou v tejto oblasti dôležitá.

možná v rámci mechanizmu pre hospodársku súťaž, ktorý bol zavedený smernicou o náhrade škody v dôsledku porušenia antitrustových pravidiel z roku 2014[50] po prijatí odporúčania.

Možno konštatovať, že vo väčšine členských štátov sa v prípade hromadnej škody nepriznáva náhrada škody s represívnou funkciou z dôvodu všeobecného prístupu prijatého na základe dlhodobo uplatňovanej zásady systémov občianskeho práva členských štátov.

2.3.5 Nadväzné žaloby

V odporúčaní sa členské štáty vyzývajú, aby do svojich právnych predpisov zahrnuli pravidlo, na základe ktorého by sa v prípade, že pred orgánom verejnej moci stále prebieha konanie, súkromnoprávne konanie malo začať až po ukončení tohto konania. Ak sa takéto konanie začalo až po začatí súkromnoprávneho konania, mal by mať súd, na ktorom súkromnoprávne konanie prebieha, možnosť konanie pozastaviť, a to až do vynesenia konečného rozhodnutia orgánom verejnej moci. Uplynutie premlčacej alebo prekluzívnej lehoty ešte pred vydaním konečného rozhodnutia orgánom verejnej moci by stranám nemalo brániť v tom, aby si uplatňovali nárok na náhradu škody v rámci súkromnoprávneho konania[51].

Z dôvodu zjednodušenia postupov a právnej istoty môže byť uplatňovanie nárokov na náhradu škody účinnejšie, ak sa začne až po ukončení konania pred orgánom verejnej moci, či už ide o súd, alebo orgán verejnej správy, ako je orgán na ochranu hospodárskej súťaže. Čakanie na takéto rozhodnutie by však potenciálnych žalobcov nemalo zbaviť práva prístupu k súdu, napríklad z dôvodu uplynutia premlčacej alebo prekluzívnej lehoty.

Pravidlá v rámci záväzného práva Únie v tomto smere existujú len v oblasti hospodárskej súťaže. Na základe smernice o náhrade škody v dôsledku porušenia antitrustových pravidiel sa porušenie právnych predpisov zistené v konečnom rozhodnutí vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže alebo preskúmacieho súdu považuje za nevyvrátiteľne preukázané na účely domácich nadväzných žalôb o náhradu škody a aspoň za dôkaz *prima facie* na účely nadväzných žalôb v ostatných členských štátoch. V smernici sa takisto stanovuje pozastavenie premlčacích lehôt. Vzťahuje sa to na kolektívne žaloby, keď existujú, ale od členských štátov sa nevyžaduje, aby zaviedli kolektívne žaloby do svojich vnútroštátnych právnych systémov.

Pokiaľ ide o právne predpisy v oblasti ochrany spotrebiteľa, v smernici o súdnych príkazoch sa neupravuje otázka nadväzných žalôb. Vo väčšine členských štátov má príkaz na zdržanie sa určitého konania len účinok *inter partes* (medzi stranami). Podľa štúdie ku kontrole vhodnosti to predstavuje problémy pre účinnosť postupu, pretože jednotliví spotrebitelia, ktorí si uplatňujú nároky na náhradu škody na základe porušenia právnych predpisov, ktoré bolo podnetom pre súdny príkaz, musia porušenie právnych predpisov dokázať znova. Tým sa následne pre nich a pre celý súdny systém zvyšuje riziko súdneho sporu, ako aj náklady. V štúdii sa preto

[50] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/104/EÚ z 26. novembra 2014 o určitých pravidlách upravujúcich žaloby podľa vnútroštátneho práva o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia ustanovení práva hospodárskej súťaže členských štátov a Európskej únie, Ú. v. EÚ L 349, 5.12.2014, s. 1.

[51] Odseky 33 a 34 odporúčania Komisie.

naznačuje, že by malo byť možné odvolávať sa príkazy na zdržanie sa určitého konania v nadväzných žalobách o náhradu škody individuálnej aj (ak sú dostupné) kolektívnej povahy a že prekluzívne lehoty pre nadväzné žaloby o náhradu škody by sa mali pozastaviť až do konečného rozhodnutia o súdnom príkaze.

V DK, BE a IT je možné odvolať sa na rozhodnutie o súdnom príkaze v následnej kolektívnej žalobe vo veciach týkajúcich sa spotrebiteľského práva. Kolektívne horizontálne žaloby možno podať v BG. V NL možnosť nadväzných žalôb nie je vecou zákona, ale skôr vecou praxe.

Z výzvy na predloženie dôkazov vyplýva, že nadväzné žaloby sa využívajú najmä vo veciach týkajúcich sa práva v oblasti hospodárskej súťaže, kde uplatňovanie nárokov na náhradu škody nasleduje po rozhodnutí orgánu verejnej moci o porušení práva hospodárskej súťaže. Takéto prípady boli hlásené z NL, FI a UK. Jedna zaujímavá spotrebiteľská vec v oblasti finančných služieb bola hlásená z FI, kde po sa správnom a súdnom rozhodnutí o porušení právnych predpisov uskutočnili úspešné rokovania medzi spotrebiteľskou organizáciou a žalovaným.

V súvislosti s týmto bodom možno preto konštatovať, že odporúčanie sa v právnych predpisoch členských štátov vykonáva len vo veľmi obmedzenej miere. Hoci kolektívne nadväzné žaloby sú možné vo viacerých členských štátoch, nie sú k dispozícii žiadne dôkazy o tom, že[52] sa uplatnili zásady odporúčania, pokiaľ ide o uprednostnenie rozhodnutia orgánu verejnej moci a o premlčacie lehoty. To znamená, že takéto nadväzné žaloby môžu mať vplyv na právo žalobcov na prístup k súdom, keďže sa napriek tomu, čo sa navrhuje v odporúčaní, neuzákonili žiadne osobitné pravidlá v súvislosti s premlčacou alebo prekluzívnou lehotou.

2.3.6 Register kolektívnych žalôb

V odporúčaní sa vyzýva na zriadenie registra žalôb na účely kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu, ktorý by slúžil aj na šírenie informácií o možných spôsoboch získania náhrady škody, a to vrátane mimosúdnych spôsobov. Takisto je potrebné zabezpečiť súdržnosť informácií zhromažďovaných v rôznych vnútroštátnych registroch, ako aj ich interoperabilitu[53].

Táto zásada sa v odporúčaní zaviedla najmä z toho dôvodu, že len vtedy, keď sú k dispozícii informácie o prebiehajúcom súdnom spore, možno uplatniť zásadu „*opt-in*“, aby sa strany mohli rozhodnúť, či sa majú k prebiehajúcemu súdnemu sporu pripojiť alebo nie. Ešte naliehavejšie je to v cezhraničných prípadoch, keď vnútroštátne spôsoby šírenia informácií nie sú vždy nasmerované na verejnosť v zahraničí.

Táto zásada sa v systémoch kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu členských štátov v podstate neuplatňuje. Len UK má vnútroštátny register skupinových súdnych sporov a jeden pre žaloby v oblasti hospodárskej súťaže. SI má v úmysle takýto register zaviesť v rámci svojich nových právnych predpisov týkajúcich sa kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu.

[52] Mimo rozsahu pôsobnosti smernice 2014/104/EÚ v rozsahu, v akom členské štáty umožňujú kolektívne nadväzné žaloby v oblasti práva hospodárskej súťaže.

[53] Odseky 35 až 37 odporúčania Komisie.

V súvislosti s týmto bodom možno preto konštatovať, že odporúčanie nemalo na právne predpisy členských štátov takmer žiadny vplyv.

3 ZÁVERY A ĎALŠIE KROKY

Ako sa uvádza v odporúčaní, vhodne vypracované a vyvážené mechanizmy kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu prispievajú k účinnej ochrane a presadzovaniu práv vyplývajúcich z práva Únie, keďže „tradičné“ prostriedky nápravy nie sú vo všetkých situáciách dostatočne účinné.

Bez jasného, spravodlivého, transparentného a dostupného systému kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu existuje veľká pravdepodobnosť, že sa budú zvažovať iné spôsoby, ako si nárokovať náhrady škody, ktoré sú náchylné na možné zneužívanie, čo sa negatívne dotýka obidvoch strán sporu.

V mnohých prípadoch sa dotknuté osoby, ktoré nemajú možnosť spojiť sily, aby sa usilovali o nápravu kolektívne, úplne vzdajú svojich odôvodnených nárokov z dôvodu nadmernej záťaže spojenej s individuálnym konaním.

Odporúčaním bolo vytvorené kritérium zahŕňajúce zásady európskeho modelu kolektívne uplatňovanie nárokov na nápravu. Došlo k tomu v situácii, keď mnohé z jeho prvkov už boli prítomné v právnych systémoch veľkej časti členských štátov, kým v druhej, hoci menšej skupine členských štátov pojem kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu sám osebe nebol známy. Na vplyv odporúčania je preto potrebné sa pozerať a posudzovať ho v dvoch rozmeroch: na jednej strane ako referenciu v diskusiách o uľahčení prístupu k spravodlivosti a zabraňovaní zneužívaniu súdnych sporov a na strane druhej ako konkrétny stimul na prijatie právnych predpisov spĺňajúcich tieto zásady v členských štátoch.

Pokiaľ ide o prvý rozmer, predstavuje odporúčanie hodnotný prínos v zmysle inšpirovania k diskusiám v celej EÚ. Takisto poskytuje základ pre ďalšie úvahy o tom, ako možno najlepšie uplatňovať napríklad zásady týkajúce sa ustanovenia žalujúcej strany alebo financovania súdneho sporu, aby sa zaručila celková rovnováha medzi prístupom k spravodlivosti a zabraňovaním zneužívaniu.

Pokiaľ ide o zapracovanie do právnych predpisov, z analýzy legislatívneho vývoja v členských štátoch, ako aj z poskytnutých dôkazov vyplýva, že opatrenia prijaté v nadväznosti na odporúčanie boli pomerne obmedzené. Existencia mechanizmov kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu, ako aj zavedenie právnych záruk proti zneužitiu takýchto mechanizmov je v EÚ stále rozložená veľmi nerovnomerne. Vplyv odporúčania možno pozorovať v dvoch členských štátoch, kde po jeho prijatí došlo k prijatiu nových právnych predpisov (BE a LT), ako aj v SI, kde sa o nových právnych predpisoch rokuje, a do istej miery v členských štátoch, ktoré v svojich právnych predpisoch po roku 2013 vykonali zmeny (FR a UK).

Táto nedostatočnosť následných opatrení znamená, že potenciál zásad odporúčania, pokiaľ ide o uľahčovanie prístupu k spravodlivosti v prospech fungovania jednotného trhu, má stále ďaleko od plného využitia. V 9 členských štátoch sa stále neposkytuje žiadna možnosť kolektívneho nárokovania náhrady škody v prípadoch hromadnej škody, ako je vymedzená v odporúčaní. Okrem toho v niektorých členských štátoch, ktoré takúto možnosť formálne poskytujú, ju dotknuté osoby v praxi nevyužívajú z dôvodu prísnych podmienok stanovených vo vnútroštátnych právnych predpisoch, zdĺhavej povahy postupov alebo preto, lebo považujú

náklady za nadmerné vo vzťahu k očakávaným prínosom takejto žaloby. Z výzvy na predloženie dôkazov ďalej vyplynulo, že v niektorých prípadoch je možné sa kolektívnej žalobe užitočne vyhnúť vďaka úspešným mimosúdnym urovnaniam, ku ktorým niekedy dochádza v nadväznosti na rozhodnutie orgánu verejnej moci. To vyzdvihuje dôležitosť účinných mechanizmov mimosúdneho riešenia sporov v súlade s odporúčaním.

Hoci má odporúčanie horizontálny rozmer vzhľadom na rôzne oblasti, v ktorých môže dôjsť k hromadnej škode, z konkrétnych uvedených prípadov vrátane prípadu emisií z automobilov jasne vyplýva, že oblasti práva EÚ, ktoré majú význam pre kolektívne záujmy spotrebiteľov, sú tie, v ktorých je kolektívne uplatňovanie nárokov na nápravu najčastejšie možné, v ktorých sa najčastejšie podávajú žaloby a v ktorých má neexistencia kolektívnych nápravných prostriedkov najvýraznejšie praktické dôsledky. Práve v týchto oblastiach existujú a preukázali svoju užitočnosť záväzné pravidlá EÚ týkajúce sa príkazného rozmeru kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu. Smernicou o súdnych príkazoch sa upravuje žaloba v zastúpení iniciovaná oprávnenými subjektmi, najmä v podobe neziskových organizácií alebo orgánov verejnej moci, vo vzťahu k čomu sú obavy týkajúce sa zneužívania súdnych sporov zo strany ziskových záujmov tretích osôb poskytujúcich financovanie zjavne neopodstatnené.

Tento obraz potvrdzujú výsledky výzvy na predkladanie dôkazov. Kým spotrebiteľské organizácie majú silné argumenty v prospech zásahu na úrovni EÚ v tejto oblasti, obchodné organizácie svoje obavy vo vzťahu k opatreniam na úrovni EÚ vo všeobecnosti zameriavajú na oblasť ochrany spotrebiteľa a poukazujú na obavy týkajúce sa proporcionality alebo subsidiarity, pričom vyzývajú Komisiu, aby sa zamerala na verejné presadzovanie alebo nápravu prostredníctvom ARS/RSO alebo konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu.

Na základe uvedeného má Komisia v úmysle

- naďalej presadzovať zásady stanovené v odporúčaní z roku 2013 vo všetkých oblastiach z hľadiska dostupnosti žalôb na účely kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu v rámci vnútroštátnych právnych predpisov, a tým zlepšovania prístupu k spravodlivosti, ako aj z hľadiska poskytovania nevyhnutných právnych záruk proti zneužívaniu súdnych sporov,
- pokračovať v analýze niektorých aspektov odporúčania, ktoré majú kľúčový význam pre zabraňovanie zneužívaniu a zabezpečenie bezpečného používania mechanizmov kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu, napríklad v súvislosti s financovaním kolektívnych žalôb, s cieľom získať lepší obraz o štruktúre a praktickom uplatňovaní,
- nadviazať na toto posúdenie odporúčania z roku 2013 v rámci pripravovanej iniciatívy „Nové smerovanie s dôrazom na spotrebiteľa“ oznámenej pracovnom programe Komisie na rok 2018[54] s osobitným zameraním na posilnenie aspektov nápravy a presadzovania smernice o súdnych príkazoch v príslušných oblastiach.

[54] COM(2017)650 final.